

ЗМІНИ СПОЖИВЧИХ ЦІН

Головне

Підсумки листопада свідчать про продовження тренду на сповільнення інфляції – до 5,1% у річному вимірі (з 5,3% у жовтні), до 0,5% – у місячному вимірі (з 0,8% відповідно), а за 11 місяців 2023 року в цілому інфляція була близькою до найкращих показників передвоєнних років – 4,4%.

Тренд на сповільнення був сформований відсутністю потужних чинників для його «розвороту» на прискорення. Натомість серед вагомих антиінфляційних чинників був незмінний контроль за ціновою ситуацією з боку держави. Також стримували інфляцію достатність пропозиції на більшість соціально значущих товарів, що дало змогу реалізовуватися впливу «мирної» сезонності у формуванні цін, збереження стабільності обмінного курсу гривні та практична незмінність монетарних умов.

За підсумком 2023 року отримаємо низьку інфляцію. На початку наступного року, у разі відсутності форс-мажору, варто очікувати, що характер впливу основних чинників суттєво не зміниться, відповідно матиме місце збереження тренду невисокої інфляції.

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Листопад 2022	Листопад 2023	Листопад 2022	Листопад 2023
Зміни споживчих цін	26,5	5,1	0,7	0,5
Базова інфляція	22,1	5,7	1,3	0,3
Небазова інфляція	32,7	4,2	-0,1	0,8

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

У листопаді споживча інфляція уповільнилася до 0,5% за місяць (з 0,8% у жовтні), у річному розрахунку – до 5,1% (з 5,3% відповідно), з початку року цінове зростання становило 4,4% (у розрахунку до грудня 2022 року), що є низьким для воєнних реалій.

Такий тренд був сформований стабільною в цілому пропозицією товарів та послуг, яка наразі органічно поєднується із поточними тенденціями поступового зростання попиту в економіці, пов'язаними із загальним процесом відновлення.

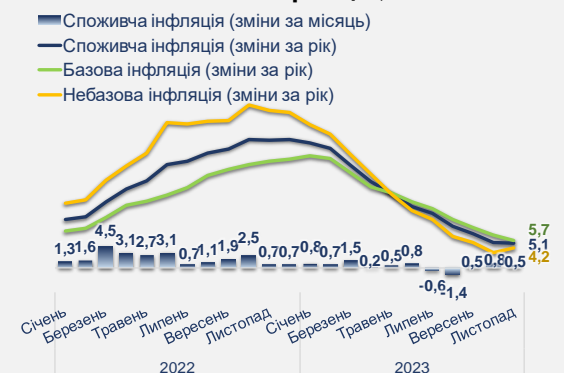
Антиінфляційні чинники:

- ✓ збереження відносної курсової стійкості обмінного курсу гривні, підтримуваної Національним банком завдяки значним обсягам надходження міжнародної допомоги, що обмежувало цінові коливання на фоні заміщення імпортом товарів власного виробництва внаслідок втрат війни;

Довідково. За даними Національного банку на готівковому валютному ринку середньозважений курс «продажу» гривні до долара США на кінець листопада 2023 року (порівняно з датою на кінець 2022 року) зміцнився на 7,8%.

Обсяг міжнародної фінансової допомоги впродовж 2023 року станом на кінець листопада становив близько 37,2 млрд дол. США (за розрахунками Мінекономіки на базі інформації Мінфіну). Загалом із 24.02.2022 – близько 69,7 млрд дол. США.

Рис. 1 Споживча інфляція, базова і небазова інфляція, %

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 2 Зміни (гармонізованих) споживчих цін деяких країн та України у листопаді 2023 року, % у річному обчисленні

Джерело: Eurostat, U.S. Bureau of Labor Statistics, Держстат

Рис. 3 Зміни споживчих цін за розділами товарів та послуг, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

- ✓ незмінний контроль за ціною ситуацією з боку держави, зокрема утримання стабільними переважної більшості житлово-комунальних тарифів – цінові темпи на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива в листопаді були мінімальні – зросли лише на 0,1%;

Довідково. Тарифи на послуги, що не контролюються державою, у переважній більшості й далі зростали. Зокрема більшими темпами підвищувалася вартість амбулаторних послуг, перевезення речей, проїзд у таксі, послуг з ремонту електро побутових товарів тощо. Водночас частка таких послуг децю скоротилася порівняно з жовтнем.

- ✓ підтримання «мирної» сезонності у формуванні цін на ринку м'яса та м'ясопродуктів, у т.ч. завдяки поступовому відновленню виробництва та відсутності шоків попиту (загалом ціни в групі знизилися на 0,6%, внесок у загальну споживчу інфляцію – «мінус» 0,07 в.п., що пов'язано зі здешевленням свинини та м'яса птиці);

Довідково. За інформацією Асоціації «Свинарі України» в листопаді основною причиною здешевлення свинини є сезонні коливання попиту, адже тиск з боку імпоротної продукції чи посиленої конкуренції з іншими видами м'яса наразі не спостерігається. За оцінкою профільного об'єднання середня закупівельна ціна на свинину живою масою втратила майже 5%, тоді як на роздрібних споживчих цінах ці зміни відобразилися лише частково.

За даними Мінагрополітики впродовж 2023 року збільшилося виробництво м'яса, зокрема м'яса птиці вироблено більше на 32 тис. тонн до 1,285 млн тонн, яловичини – на 4 тис. тонн до 272 тис. тонн.

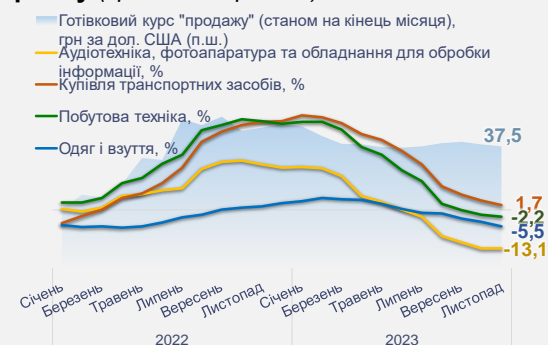
Загалом на продовольчому ринку скоротилася кількість товарів (за якими Держстат проводить статистичне спостереження) ціни на які зростали (зменшилася частка продуктів харчування, які є сировинними або з низьким ступенем обробки, насамперед завдяки зниженню цін на ринках м'яса та риби).

- ✓ збереження значної внутрішньої пропозиції продукції рослинництва на фоні низхідної цінової динаміки на світовому ринку, дороговартісної та звуженої експортної логістики (зокрема польська транспортна блокада на кордоні), збереження обмежень на експорт української продукції АПК до деяких європейських країн (з боку Польщі, Словаччини, Угорщини – збереження заборони на ввіз на їх територію, з боку Румунії та Болгарії – застосування нетарифних обмежень у вигляді ліцензування ввозу) зумовили здешевлення: продуктів переробки зернових (на 4,2%, внесок – «мінус» 0,06 в.п.), цукру (на 4,3%, внесок – «мінус» 0,04 в.п.), соняшникової олії (на 1,9%, внесок – «мінус» 0,03 в.п.);

Довідково. За підсумком 2023 року обсяги врожаю перевищували показники 2022 року майже за всіма сільгоспкультурами завдяки більшій врожайності та площі збирання. Так, за даними Мінагрополітики, станом на 01.12.2023 зернові культури зібрано на площі 10,4 млн га (станом на відповідну дату 2022 року – 9,4 млн га) та намолочено 56,3 млн тонн (41,9 млн тонн відповідно) при врожайності 54,3 ц/га (44,4 ц/га відповідно). Водночас соняшнику зібрано 11,9 млн тонн (9,9 млн тонн відповідно), цукрового буряку – 11,3 млн тонн (8,6 млн тонн).

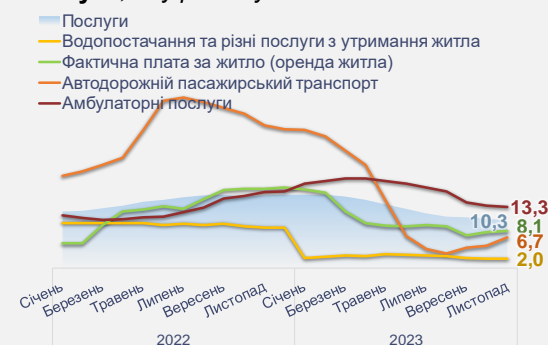
За прогнозами асоціації «Укроліяпром» у 2023 році очікується збільшення виробництва соняшникової олії до 5,8 млн тонн, що перевищить її виробництво в довоєнному 2021 році на 11,5%.

Рис. 4 Зміни споживчих цін на деякі непродовольчі товари (% у річному обчисленні) та середньозважений курс «продажу» на готівковому валютному ринку (грн за долар США)

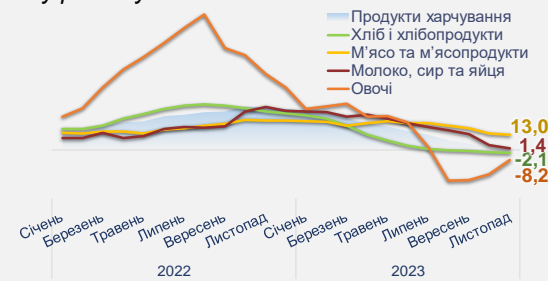
Джерело: Держстат, Національний банк

Рис. 5 Зміни споживчих цін на деякі послуги, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 6 Зміни споживчих цін на продукти харчування, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 7 Врожай, площа збору та врожайність основних сільгоспкультур, % до відповідної дати попереднього року (станом на 01.12.)

Джерело: Мінагрополітики, розрахунки Мінекономіки

✓ **забезпечення постачання в Україну затребуваних імпортованих продуктів**, що мінімізувало тиск на ціни та сприяло подальшому зниженню цін на фрукти (на 2,1%, внесок – «мінус» 0,07 в.п.);
Довідково. У листопаді знижувалися ціни як на лимони, апельсини, ківі (завдяки більш ранньому старту сезону та, відповідно, їхнього постачання на український ринок), так і на яблука (пов'язано з перенасиченістю ринку).
 За даними Держмитслужби впродовж листопада фізичні обсяги імпорту фруктів суттєво збільшилися, зокрема за підгрупою 805 «Цитрусові» – в 1,9 рази до 35,2 тис. тонн; за підгрупою 810 «Інші плоди, свіжі» – на 29,7% до 12,6 тис. тонн.

✓ **поліпшення курсових очікувань українців**, у т.ч. на фоні помірної волатильності гривні.
Довідково. За даними дослідження Info Sapiens «Споживчі настрої в Україні» в листопаді індекс девальваційних очікувань зменшився на 8 пунктів до 150,6 пункту.

Інфляційні чинники:

✓ **сезонне послаблення внутрішньої пропозиції**, що зокрема підтримало зростання цін на:

- овочі (на 13,2%, внесок – 0,4 в.п.) з огляду на скорочення вітчизняної пропозиції як овочів закритого ґрунту через практичне завершення сезону їхньої реалізації, так і овочів «борщового набору» нижчої якості на фоні стримування продажів високоякісної продукції в очікуванні подальшого зростання цін;

Довідково. У листопаді й далі зростали ціни на овочі закритого ґрунту, зокрема стрімко дорожчали помідори, огірки. Водночас відновилося зростання цін на всі овочі «борщового набору», а найсуттєвіше зросло ціни на картоплю. Попри різке зростання цін упродовж останніх двох місяців поспіль загалом овочі були на 8,2% дешевшими, ніж торік.
 Ріст внутрішніх цін сприяв розширенню імпорту овочів – упродовж листопада суттєво збільшилися фізичні обсяги імпорту за підгрупою 702 «Помідори» – у 2,4 рази до 5,5 тис. тонн; за підгрупою 707 «Огірки, корнішони» – у 2,5 рази до 4 тис. тонн; за підгрупою 709 «Інші овочі свіжі або охолоджені» – у 2 рази до 2,6 тис. тонн.

- всю лінійку молочної продукції, зокрема на молоко (на 2,6%, внесок – 0,04 в.п.), масло (на 2,5%, внесок – 0,04 в.п.), сир і творог (на 2,1%, внесок – 0,05 в.п.) тощо;

✓ **логістичні обмеження для автотранспорту** на кордоні від яких найбільше «постраждали» поставки скрапленого газу – автогаз подорожчав більш ніж на чверть (на 26,1%). Водночас такий ціновий «зліт» частково компенсовано здешевленням бензину та дизельного пального, що дало змогу уповільнити темпи зростання цін в цілому як у групі «Паливо та мастила» – до 1,8%, внесок – 0,06 в.п. (з 3,5% у попередньому місяці), так і у сфері транспорту – до 0,9% (з 1,5% відповідно);

Довідково. Майже місячне блокування польськими автоперевізниками польсько-українського кордону було основним негативним чинником для виробників-експортерів та виробників, залежних від імпортованої сировини, при доставці продукції автомобільним транспортом.
 За даними Світового банку в листопаді нафта марки Brent подешевшала на 8,7%, а за 11 місяців 2023 року ціна майже не змінилася – зросла лише на 2,8%.

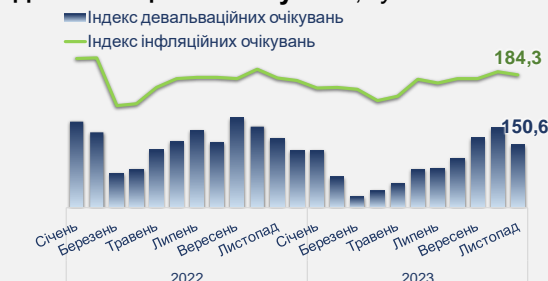
✓ **збереження значного рівня витратності** на фоні подорожчання електроенергії для бізнесу, логістичних

Рис. 8 Зміни цін на продукти харчування та безалкогольні напої за регіонами в листопаді 2023 року, % за місяць

Джерело: Держстат

Рис. 9 Індeksi інфляційних та девальваційних очікувань, пунктів

Джерело: Info Sapiens

Рис. 10 Зміни цін на пальне, % у річному обчисленні

Джерело: Світовий банк, Держстат

ускладнень тощо.

Довідково. За результатами «Нового щомісячного опитування підприємств», проведеного ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», у листопаді серед перешкод для ведення бізнесу у воєнний час перешкода «Зростання цін на сировину/матеріали/товари» продовжує утримувати 1-е місце. Крім того, і далі зменшується частка підприємств, які планують зростання виробництва в найближчі 3-4 місяці (до 40,2% у листопаді з 40,5% у жовтні), а частка підприємств, які планують зниження виробництва, навпаки, зросла (до 6,4% з 5,3% відповідно).

Варто додати, що під час війни поточне помірне відновлення споживчого попиту в умовах стабілізації економіки не несе в собі значного інфляційного тиску, а лише підживлює активність бізнесу, орієнтованого на внутрішній ринок.

Довідково. Упродовж листопада на непродовольчому ринку знижувалися ціни майже на всі товари (за якими Держстат проводить статистичне спостереження), зокрема відновилося зниження цін на одяг і взуття, а також на побутову техніку. Крім того, і далі дешевшали транспортні засоби, мобільні телефони, телевізори, ноутбуки, планшети тощо.

За підсумком 2023 року отримаємо низьку інфляцію. На початку наступного року, у разі відсутності форс-мажору, можна очікувати продовження тренду також невисокої інфляції, хоча, напевно, в цілому вона перевищить показник попереднього року. Але незначне її прискорення не впливатиме кардинально на загальний економічний розвиток, навпаки, може бути індикатором поживлення економічного відновлення в разі відсутності інших, крім попиту, потужних чинників прискорення. Так, відновлення зростання експорту прибере певний надлишок деякої продукції на вітчизняному ринку, а подальше зростання споживання населення дасть змогу виробникам частково компенсувати через ціни збитки та високі витрати, спричинені війною.

Водночас варто зважати, що ускладнені війною економічні процеси (масштабні міграційні потоки, брак робочої сили, зруйновані виробничі потужності) на фоні високих ризиків з питань безпеки та посилення невизначеності, зокрема щодо фінансування у 2024 році, створюють ризик зростання волатильності цін та в підсумку – до пришвидшення інфляційних процесів у країні.

Наразі ще неможливо оцінити ефект від останніх кроків Національного банку, спрямованих на послаблення жорсткості монетарної політики, оскільки вони вочевидь матимуть певний лаг. І хоча ці кроки, ймовірно, мають створити певний інфляційний поштовх, але, зважаючи на той рівень, з якого й до якого Національний банк знизив облікову ставку (з 15.12.2023 – на 1 п.п. до 15% річних) порівняно з рівнем інфляції, а також, на низьку ефективність трансмісії в умовах війни, навряд чи варто наразі враховувати цей чинник, як той, що створить вагомий вплив на формування споживчих цін принаймні в найближчі місяці.

Рис. 11 Топ-5 основних перешкод для ведення бізнесу, % респондентів

Джерело: Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

Рис. 12 Зміни грошової маси та бази, % у річному обчисленні

Джерело: Національний банк

Темпи приросту/зниження ІСЦ за розділами товарів та послуг

Ключові показники	Жовтень 2023 року			Листопад 2023 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Усі товари та послуги	0,8	–	5,3	0,5	–	5,1
Базовий ІСЦ	0,4	0,23	6,8	0,3	0,17	5,7
Небазовий ІСЦ	1,3	0,56	3,2	0,8	0,35	4,2
Зміни цін за розділами товарів та послуг						
Продукти харчування та безалкогольні напої	1,0	0,47	2,6	0,8	0,38	2,8
Алкогольні напої, тютюнові вироби	0,4	0,03	11,0	0,3	0,03	10,2
Одяг і взуття	0,7	0,03	-4,2	-3,0	-0,14	-5,5
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	0,2	0,02	13,1	0,1	0,01	13,0
Водопостачання	0,0	0,00	0,8	0,0	0,00	0,8
Водовідведення	0,0	0,00	0,7	0,0	0,00	0,7
Електроенергія	0,0	0,00	69,7	0,0	0,00	69,7
Природний газ	0,0	0,00	0,0	0,0	0,00	0,0
Гаряча вода, опалення	0,0	0,00	0,0	0,0	0,00	0,0
Предмети домашнього вжитку	-0,3	-0,01	2,5	-0,3	-0,01	1,2
Охорона здоров'я	0,4	0,03	9,1	0,6	0,04	8,6
Транспорт	1,5	0,14	6,8	0,9	0,08	6,6
Паливо та мастила	3,5	0,12	9,7	1,8	0,06	10,2
Зв'язок	0,0	0,00	4,5	-0,4	-0,01	2,7
Відпочинок і культура	0,0	0,00	0,6	-0,2	-0,01	-0,6
Освіта	0,2	0,00	12,7	0,0	0,00	12,7
Ресторани та готелі	1,1	0,03	15,4	0,9	0,03	13,8
Різні товари та послуги	1,2	0,05	12,4	2,2	0,09	11,2

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за розділами товарів та послуг може не дорівнювати підсумку